

Maddannelse, måltider og sundhed i organisation og profession

– et inspirationsmateriale

Publikationen er udviklet i et samarbejde med UCL Erhvervsakademi og professionshøjskole, UC SYD og Professionshøjskolen UCN på opdrag fra Børne- og Undervisningsministeriet og i samarbejde med Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) som del af den ministerielle indsats Maddannelse, Måltider og Sundhed.

Forfattere

Morten Kromann Nielsen
Seniorforsker, ph.d. ved UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole
mokn@ucl.dk, tlf: 40329341

Projektdeltagere

UCL Erhvervsakademi og professionshøjskole: Ellen Ravn Habekost, Kirsten Jensen, Morten Kromann, Anette Lauritsen, Dorte Ruge, Mikael Schneider, Cathrine Terkelsen

UC SYD: Mette Nicoline Rehhoff Auning, Connie Greffel Frerks, Dorte Christiane Zinck Iversen, Mette Steiner

Professionshøjskolen UCN: Camilla Damsgaard

Layout

andel, www.andel-andel.dk
Fotos: www.unsplash.com

© UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole 2020
ISBN: 978-87-93067-49-3 (Fysisk)
ISBN: 978-87-93067-48-6 (Online)

styrkmaddannelse.dk

Indhold

Maddannelse, måltider og sundhed i organisation og profession	4
Baggrunden for inspirationsmaterialet	4
Formidling af materialet	5
Indholdet i materialet	5
 Fasemodel for udvikling af lokale politikker	8
Fase 1: Indledende afklaring, planlægning og udfordringer	10
Fase 2: Kortlægning, afprøvning og læring	14
Fase 3: Politikformulering, ejerskab, vedtagelse og planlægning	15
Fase 4: Implementering – efterlevelse, evaluering og justering	16
 Værktøjskassen	18
Redskaber til Fase 1: Refleksionsspørgsmål til afklaring	19
Redskaber til Fase 2: Refleksionsspørgsmål til kortlægning (spørgsmål til pædagoger og lærere)	20
Redskaber til Fase 2: Refleksionsspørgsmål til kortlægning (spørgsmål til eleverne)	21
Redskaber til Fase 2: Refleksionsspørgsmål – visioner og afprøvninger	21
Redskaber til Fase 3: Ejerskab til politikken – caféseminar – en introduktion	22
Redskaber til Fase 3: Program for caféseminar	23
Redskaber til Fase 3: Bordformandens rolle – styreark	24
Redskaber til Fase 2 og 4: Handleplan – skabelon	25
Redskaber til Fase 1, 2, 3 og 4: Politikskabelon	26
Redskaber til Fase 2 og 4: Den logiske model	27

Maddannelse, måltider og sundhed i organisation og profession

Inspirationsmaterialet i dette hæfte består af en fasemodell til udvikling af en lokal politik for maddannelse, måltider og sundhed. Hæftet bygger videre på de pædagogiske, didaktiske og organisatoriske tilgange til maddannelse, måltider og sundhed, som er introduceret i:

- de to grundlæggende udviklingsforløb til henholdsvis grundskole og dagtilbud, Trin 1: Introducerende grundkursus og Trin 2: Maddannelse, måltider og sundhed i pædagogik og didaktik
- de to forrige hæfter til grundskolen, Maddannelse i skolen – et inspirationsmateriale og Maddannelse i pædagogik og didaktik – et inspirationsmateriale
- de materialer om at styrke arbejdet med maddannelse og måltider i dagtilbud, som EVA har udarbejdet til formålet¹

Det overordnede mål for materialet er, at det skal understøtte, hvordan det pædagogisk-didaktiske arbejde med maddannelse, måltider og sundhed fastholdes som et dynamisk indsatsområde, der prioriteres organisatorisk,

ledelsesmæssigt, kollegialt og med fortsat fokus på involvering af børn/elever, forældre og lokalsamfund, jf. det supersetning-perspektiv, der arbejdes med på efteruddannelsesforløbene Styrk maddannelse Trin 1 og Trin 2.

Baggrunden for inspirationsmaterialet

Fasemodellen for udvikling af lokale politikker består af fire faser, der beskrives indgående nedenfor. Modellen er udformet på grundlag af viden og erfaringer fra forskellige lokale, regionale og nationale professionsudviklingsprojekter, hvor faglig og organisatorisk forankring af maddannelse, måltider og sundhed har været et centralt fokus.

Et konkret eksempel på et sådant projekt er Modelprojekt Børn, Mad og Bevægelse², der i et partnerskab mellem Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Sundhedsstyrelsen, Fyns Amt og 20 fynske kommuner i 2002-2006 gennemførte en omfattende metodeudvikling på dette område. Ved kommunalreformen blev videreudvikling og formidling af modelprojektet forankret i UCL Erhvervsakademi

og Professionshøjskole. Her er projektet blevet anvendt til facilitering af kommunale sundhedspædagogiske netværk i bl.a. Faaborg-Midtfyn Kommune og skole- og lokalsamfundsudvikling i Hillerød Kommune samt i den generelle opbygning af et pædagogisk-didaktisk forsknings- og uddannelsesmiljø med maddannelse og mad- og måltidspædagogik som omdrejningspunkt.

En gennemgang og revision af denne models overordnede tilgang samt de konkrete redskaber fra denne indsats har, sammen med nyere forskning med analyser af og anbefalinger fra nyere lignende initiativer, været et vigtigt grundlag i dette arbejde.

Formidling af materialet

Materialet kan i en onlineudgave tilgås fra hjemmesiden www.styrkmaddannelse.dk samt fra EMU Danmarks Læringsportal. På disse platforme formidles modellens procesredskaber, der med korte vejledninger kan anvendes af både deltagere i netværket og andre interesserede.

Indholdet i materialet

Materialet består af en samlet model for involvering, fælles handling og organisatorisk forankring. Modellen er udformet så kursusedtagere, der har gennemført Trin 1 og Trin 2, for enten grundskole eller dagtilbud, kan bruge den som et redskab til, hvordan man kan intensivere arbejdet med handleplaner for maddannelse, måltider og sundhed. Dette kan ske ved at skabe en ramme, der kan involvere ledelsen og flere kolleger samt nøglepersoner i den kommunale forvaltning i et samarbejde om yderligere forankring.

Dette kan også ske med et formål om at etablere en lokal politik for maddannelse, måltider og sundhed. Klassiske mad- og måltidspolitikker eller kostpolitikker bygger ofte på et smalt sundhedsbegreb og har som primært formål at være et redskab til at sikre efterlevelse af officielle anbefalinger – fx ved at udstikke retningslinjer for, hvad der må medbringes eller spises.

¹ Find materialerne her:

- EVA (2019). Det gode måltid i jeres dagtilbud. Normer, smagsoplevelser og plads til leg. København: Børne- og Undervisningsministeriet. <https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/normer-smagsoplevelser-plads-leg>
- EVA (2019). Det pædagogiske arbejde med mad og måltider i dagtilbud. Praksiseksempler. København: Børne- og Undervisningsministeriet. <https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/praksis-paedagogiske-arbejde-mad-maaltider-dagtilbud>
- EVA (2019). Det pædagogiske arbejde med mad og måltider i dagtilbud. Vidensopsamling. København: Børne- og Undervisningsministeriet. <https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/viden-om-paedagogiske-arbejde-mad-maaltider-dagtilbud>
- EVA (2021, In press) Mad og Måltider. Børnehøjde – en faglig podcast om pædagogik og læreplan. København: Børne- og Undervisningsministeriet.
- EVA (2021, In press). Inspiration til pædagogisk arbejde med sunde madvaner hos børn og familier. København: Børne- og Undervisningsministeriet.

² Nielsen, M.K. & Bjørnsbo, K. (2007) *Bogen om Børn, Mad og Bevægelse – Erfaringer med sundhedsfremme i skole og institution*. Odense: CVU Lillebælt og Region Syddanmark

Disse former for politikker bygger ofte på en viden, der er skabt eksternt og med en 'top-down'-strategi, hvor den store udfordring ligger i selve implementeringsfasen, hvor målene skal efterleves – eller overholdes. Det særlige – og for mange nye – ved den model, der hér præsenteres, er, at den bygger på det brede og positive sundhedsbegreb og på det pædagogiske og didaktiske grundlag samt erfaringer med handleplaner, som kursusdeltagerne har opbygget på Trin 1 og Trin 2.

Modellen lægger også op til, at man inddrager ekstern viden, fx i form af officielle anbefalinger, men særligt vigtigt er at få fokus på, hvordan lokal viden skabt i samarbejde og fælleskab kan udgøre grundlaget for en 'bottom-up'-strategi og skabelse af et bredt ejerskab. Erfaringer fra anvendelsen af denne model viser, at modellen kan skabe et engagement og et ejerskab, som nedtoner nogle af de udfordringer i forhold til efterlevelse, som klassiske 'top-down' og mere adfærdskorrigerende former for politikker ofte støder på, når de skal implementeres.

Vi vil kraftigt anbefale at udvide fokus og tema i det lokale udviklingsarbejde og sigte efter at skabe en lokal sundhedspolitik, hvor for eksempel bevægelses- og trivselsområderne indgår på lige fod med maddannelses- og måltidstemaerne. Modellen kan derfor også bruges i situationer, hvor man i en kommune eller i en institution eller skole har besluttet sig for at udforme en pædagogisk og didaktisk forankret sundhedspolitik og vil have inspiration til, hvordan faglig kompetenceudvikling kan blive en hjørnesten i dette.

En lokalt udviklet sundhedspolitik kan være et redskab til at styrke samarbejdet om sundhedsfremme i lokal-samfundet. En lokal politik kan styrke det sundhedsfremmende arbejde i dagtilbud ved at klargøre, hvordan Den Styrkede Pædagogiske Læreplan i dagtilbud og Sundheds- og Seksualundervisning og Familiekundskab (SSF), Madkundskab og naturfag samt andre fag i skolen kan bidrage til at skabe understøttende sundhedsfremmende rammer for børns hverdag. Derudover skal en lokal politik være et redskab til:

- at udvikle professionelle roller i aktiviteter og undervisning med maddannelse, måltider og sundhed, særligt i forhold til at udvikle visioner og kompetencer til at indgå i forandringsprocesser
- at fremme børns dannelse og læring gennem involvering, sundhedsfremmende undervisning og aktiviteter
- at involvere forældre og sikre, at de oplever sammenhæng i samarbejdet med institution og skole op gennem barnets opvækst

Modellen for lokal udvikling af en politik kan være en hjælp til afklaring og formidling af gensidige forventninger mellem forældre og institution/skole, og dermed udgøre en vigtig ramme for forankring og fortsat dialog og erfaringsudveksling.

Politikkens mål indfris ved, at der i dagtilbud og skole formuleres handleplaner, der efter behov omfatter følgende indsatsområder:

- Fortsat styrkelse og udvikling af det pædagogiske og didaktiske arbejde med maddannelse, måltider og sundhed som omdrejningspunkt for de øvrige indsatsområder
- Rammer for måltider: tidsmæssigt, socialt og fysisk, herunder mål for sikring af regelmæssige måltider og i løbet af institutions- og skoledagen
- Kvalitetsmæssige målsætninger for fx salg af mad (officielle anbefalinger ift. ernæring, hygiejne mm.)
- Tilgængelighed af fx frugt og grønt og inviterende mad- og måltidsmiljøer inde og ude samt adgang til drikkevand
- Dialog, viden og læring om maddannelse, måltider og sundhed: fortsat fokus på, hvordan efteruddannelse, aktiviteter/undervisning, involvering og dialog kan styrke børn og voksnes bevidsthed om mad og måltider som et dannelsesprojekt.

Fasemodel for udvikling af lokale politikker

Fire faser til udvikling af lokale politikker

I det følgende præsenteres de fire faser i modellen for udvikling af en lokal politik for maddannelse, måltider og sundhed:

Fase 1

Fase 1 har fokus på vigtige overvejelser om den proces, man står over for, og anbefalinger til den indledende afklaring og planlægning samt de vigtigste udfordringer man kan støde på.

Fase 2

Fase 2 har fokus på, hvordan man kan bruge en lokal kortlægning som afsæt for at arbejde med handleplaner, der skaber fælles læring – og skabe et lokalt vidensgrundlag, der er krumtap i den kommende politik.

Fase 3

Fase 3 har fokus på politikformulering, ejerskab og videre planlægning. Her handler det om, hvordan man samler den fælles viden, der er skabt i Fase 2, og sætter den til debat på et café-seminar med bred deltagelse fra dagtilbud/skole og lokalsamfund. Her skal grundlaget for politikken debatteres, og der skabes et vigtigt grundlag for ejerskab og efterfølgende implementering.

Fase 4

Fase 4 har fokus på implementering, efterlevelse, evaluering og justering ud fra spørgsmålet: Hvordan bliver politikken det, vi gør?

Til hver fase er der udviklet en række redskaber, som er samlet i det sidste afsnit 'Værktøjskassen'.

Fase 1: Indledende afklaring, planlægning og udfordringer

Arbejdet med udvikling af en lokal politik er ofte forbundet med en række udfordringer. Vi giver her et bud på, hvordan du imødekommer de hyppigste. Vi vil anbefale, at underviseren på netværksdagene tager afsæt i disse udfordringer og formidler dem til deltagerne som en del af refleksionerne og forarbejdet til Trin 3. Således kan deltagerne møde op med en foreløbig kortlægning af egne erfaringer og organisatoriske udfordringer og potentialer.

I denne indledende fase af en politikudvikling er det vigtigt, at I skaffer jer et overblik over, hvad det er for en proces, I står overfor. Hav derfor som mål at planlægge en god og involverende proces, så det brede ejerskab fremmes bedst muligt. For at få det bedste ud af forløbet er det vigtigt at forstå politikudvikling som en form for organisationsudvikling, hvor arbejdet med maddannelse, måltider og sundhed koordineres, så det fremmer en fælles læring for børn og voksne. Ligeledes bør I overveje, hvordan en fælles maddannelses- og sundhedspædagogisk begrebsramme kan blive det grundlag, arbejdet bygger på. Først derefter kan I gå videre med at finde ud af, hvad der skal til for at involvere børn/elever, forældre, kolleger, ledelse og andre relevante parter i arbejdet.

Undervejs i forløbet vil der opstå en række spørgsmål, som I skal søge svar på:

- Hvilken viden bærer vi med fra arbejdet med handleplaner på Trin 1 og Trin 2, og hvilke handlinger, refleksions-, debat- og beslutningsprocesser kan vi sætte i spil for at få hele organisationen med?
- Hvilke metoder er bedst til at motivere, inspirere, myndiggøre, give overskud, øge faglig stolthed, fremme forældreinddragelse, inddrage foreningslivet mm.?
- Hvordan opstiller vi en tidslinje med milepæle, så vi nemmere kan overskue processen?
- Hvor kan vi få hjælp til dette arbejde?

Planlægning af kortlægning

- Gå videre med at overveje, hvordan I kan kortlægge behov og ressourcer.
- En lokal politik skal bygge på lokale behov. Det er derfor afgørende at få skaffet viden om, hvilke behov der skal opfyldes, og hvilke ressourcer man har for at nå disse mål.
- En kortlægning er et spørgsmål om at skaffe relevant viden – en slags baseline – men det er også her, den bredere mobilisering af deltagere og samarbejdspartner skal kickstartes.
- En traditionel baseline vil oftest være kvantitativ og give vigtig viden til arbejdet. Denne viden er dog ikke tilstrækkelig. Den skal også suppleres med en kvalitativ viden.
- Denne måde at udvikle politik på har inddragelse og involvering som central værdi. Det er vigtigt allerede i den indledende kortlægning at gøde jorden for et bredt ejerskab ved at invitere til at få skabt en fælles lokal viden gennem observation, dialog og debat.
- Kortlæg de ansattes kompetencer og efteruddannelsesbehov i forhold til den nye faglighed, I har opbygget fra jeres deltagelse i Trin 1 og Trin 2.
- Den kvalitative del af kortlægningen kan være observationer af: Den pædagogiske og didaktiske praksis omkring maddannelse, måltider og sundhed – hvilket lærings- og dannelsessyn arbejder vi ud fra? Hvordan involverer – og udfordrer – vi børnene/eleverne til at få dem til at reflektere kritisk og handle for at skabe ny viden?

Selve kortlægningen gennemføres som den første handling i Fase 2, hvor den bør være afsæt for dialog og beslutninger omkring hvilke områder, I vil lave handleplaner som ramme for længerevarende forløb, forsøg og eksperimenter.

Planlægning af formidling samt brug af handleplaner

- Overvej en formidlingsstrategi. Hvordan vil I gøre viden tilgængelig og involvere forskellige målgrupper, fx med særlige behov?
- Planlæg at udarbejde handleplaner, der skaber fælles viden og fælles visioner. Se arbejdet med handleplaner som en vigtig hjælp til at skabe et fælles vidensgrundlag for den kommende udvikling af en politik.
- I skal afklare, hvordan I sætter en ramme for beslutninger om, hvilken viden fra kortlægningen, I vil bruge til at afprøve nye tiltag i en afgrænset periode.
- Handleplanen hjælper med til at få svar på mål, succeskriterier, organisering, faldgruber, formidling mm. En handleplan gør det nemmere at skabe synlighed og formidle, hvad man arbejder med.

Planlægning af politikkens form og vedligeholdelse

- Beslut formen for politikformulering og vedligeholdelse af politikken som en dynamisk og ledelsesmæssigt forpligtende ramme.
- Det er muligt at formulere en skitse til politikken samtidig med kortlægningen, og så bruge Fase 2 og arbejdet med handleplaner til at afprøve nye tiltag, hvorefter I justerer og tilpasser politikken i en endelig form ud fra den nye viden, I har skabt. Det afgørende er at involvere bredere grupper i et samarbejde i Fase 2 – udviklings- og afprøvningsfasen – for at sikre, at politikken får et bredt ejerskab.
- Involvering af bredere grupper skal desuden sikre, at implementeringen eller efterlevelsen også sker med størst succes. Ejerskab til politikken giver større lyst til at efterleve den.
- Overvej, hvordan I løbende vil evaluere og vedligeholde politikken, når den først er vedtaget.
- Hvordan bruges politikken til at organisere hverdagen på måske nye måder?
- Hvilken rolle spiller ledelsen, medarbejdere, børn/elever og forældre?

Planlæg hvordan I kan sikre, at politikken får et fagligt omdrejningspunkt

Brug tid på at afklare, hvordan I kan sikre, at det bliver det faglige pædagogiske og didaktiske arbejde med maddannelse, måltider og sundhed, som I har arbejdet med på Trin 1 og Trin 2, der bliver omdrejningspunktet for den kommende politikudvikling.

Her handler det om, hvordan mål, værdier og intentioner fra Den styrkede pædagogiske læreplan og Fælles Mål og de konkrete tilgange til maddannelse og sundheds-pædagogik, som I har arbejdet med på Trin 1 og Trin 2, kan styrkes og forankres yderligere ved at få flere kolleger og ledelsen involveret.

Planlæg, hvordan nye organiseringer kan understøtte forankring

- Overvej, hvordan politikudviklingen skal forankres ved at organisere og koordinere den pædagogiske praksis og vidensdeling på nye måder.
- Skal der fx gives timer til en særlig tovholderfunktion?
- Hvilke fordele kan en tovholderfunktion have i forhold til intern koordinering og kommunale netværk?

Overvej, hvordan I kan inddrage de fysiske rammer

- Hvilke muligheder ligger der i de fysiske rammer?
- I bør skelne mellem de bygningsmæssige rammer og de rammer, der kan og må ændres efter behov. Her kan der kobles til den pædagogiske praksis, fx i det omfang børn/elever selv kan ændre på de fysiske rammer ved at indrette egne spise- og væreområder mm.
- De bygningsmæssige rammer kan omhandle tilvirkningsområder, placering af kantine, bod eller fysiske og æstetiske dimensioner af spisemiljøer.

Overvej, hvordan I kan inddrage de sociale rammer

Forsøg at besvare spørgsmålene:

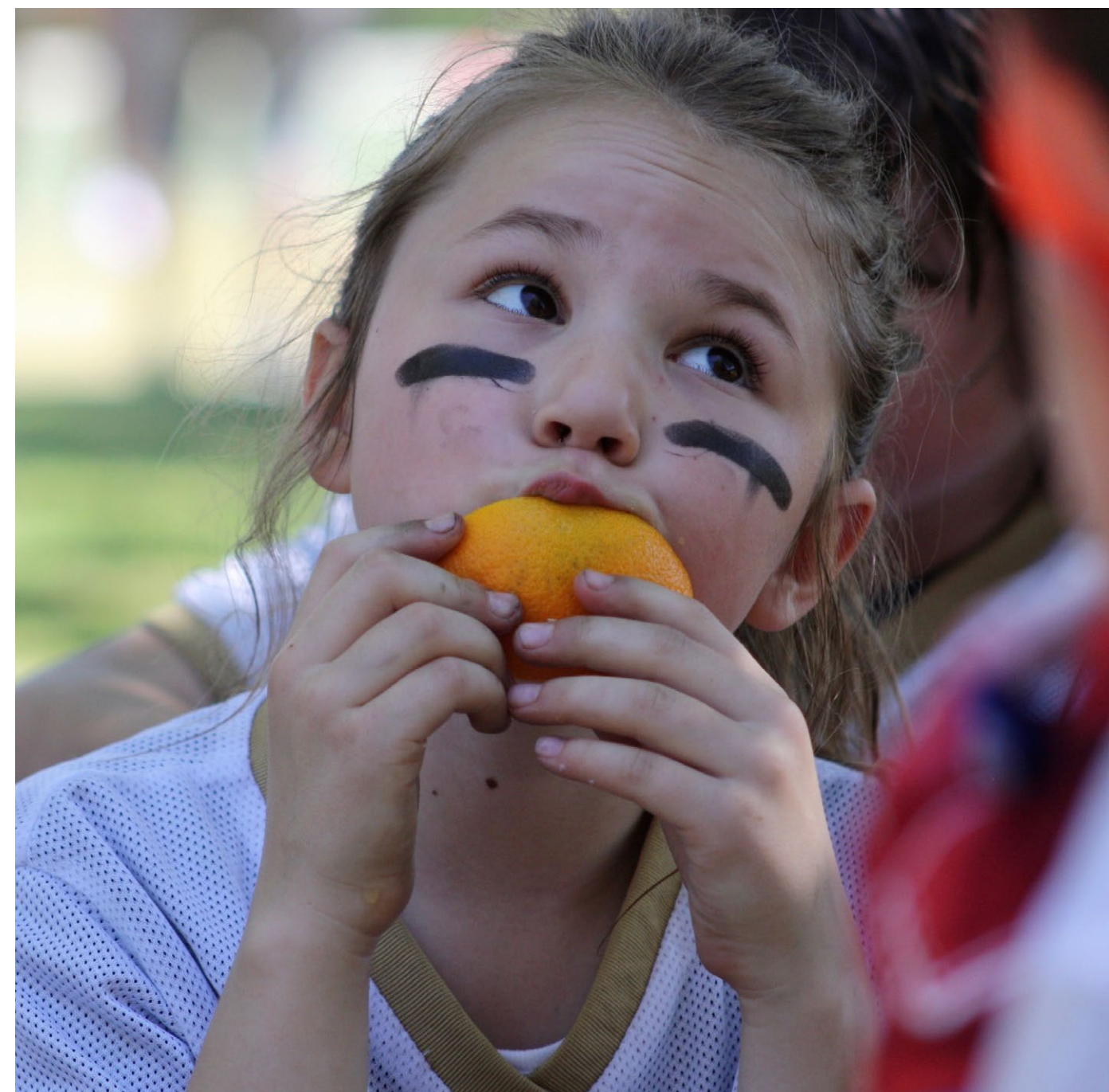
- Hvordan kan vi arbejde med de sociale rammer?
- Hvordan kan vi gøre de sociale fællesskaber til et aktiv?
- Hvilke faglige vinkler på inklusion og eksklusion kan vi trække på?

Overvej, hvordan I kan inddrage de tidslige rammer

- Hvilken betydning har de tidslige rammer? Det vil sige den tid, der formelt afsættes eller uformelt anvendes til maddannelse, måltider og sundhed.
- Her kan I med fordel se nærmere på betydningen af pausernes længde og mulighederne for fleksibilitet i undervisningsrammen til at inddrage mad og bevægelse mm.

Redskaber til Fase 1:

- Refleksionsspørgsmål til afklaring
- Politikskabelon

Fase 2: Kortlægning, afprøvning og læring

Fase 2 indledes med en kortlægning, der skal afdække ønsker, behov og ressourcer. Det er her, I skal se på jeres pædagogisk/didaktiske praksis med maddannelse, måltider og sundhed, og hvordan fysiske, sociale og tidslige rammer har betydning. Kortlægningen kan bygge på en række forskellige metoder, fx observationer, refleksioner, dialog og målinger.

Kortlægningen er placeret i denne fase, fordi den også kan og bør være en involveringsproces. Den skal sikre, at både børn, forældre og professionelle involveres i at skabe en fælles forståelse for, hvad der er vigtigt at arbejde med, hvor udfordringerne ligger, og hvor der er ressourcer at hente. Fx gennem efteruddannelse, konsulentbistand, lån af særlige rekvisitter eller ved at samarbejde med andre institutioner og skoler.

Kortlægningen skal følges op med en afprøvningsfase, hvor en længere periode med nye tiltag skal give ny viden om, hvad der er vigtigt at gøre, fordi det tilfører værdi og understøtter konkrete pædagogiske og maddannelsesmæssige mål. Afprøvningsfasen er også en involveringsproces. Den skal sikre, at politikudviklingen bliver konkret, og at den baseres på dialog om de fælles handlinger og hvilke synlige forandringer, der kommer ud af dem. Det er vigtigt at stræbe efter, at de fælles handlinger bliver til fælles læring. Her kan et konkretiseringsværktøj som fx Den logiske model, som du finder i værktøjskassen, være en hjælp til at gå det lange skridt fra visioner over handlinger til oplevede forbedringer eller forandringer i den rigtige retning.

Redskaber til Fase 2:

- Refleksionsspørgsmål til Fase 2 – Kortlægning: Spørgsmål til pædagoger og lærere
- Refleksionsspørgsmål til Fase 2 – Kortlægning: Spørgsmål til elever
- Refleksionsspørgsmål til Fase 2 – Visioner og afprøvninger
- Handleplan – skabelon
- Politikskabelon
- Den logiske model – et konkretiserings- og evalueringsredskab

Fase 3: Politikformulering, ejerskab, vedtagelse og planlægning

Efter en længere periode, måske 2-3 måneder, med forløb, forsøg og eksperimenter for at skabe fælles læring, er det nu tiden at gøre status og formulere politikken, så den kan vedtages.

Styrken ved denne udforskende tilgang er, at I bygger politikken på jeres egne erfaringer. Efter en længere periode med forsøg, forløb og eksperimenter er der også gode chancer for, at det er synligt for en bredere kreds, hvad politikudviklingen handler om, og hvorfor og hvordan man hver især kan involvere sig.

For at styrke ejerskabet til politikken kan I afholde et caféseminar for professionelle, forældre og børn. Et caféseminar er en god måde at skabe et fælles afsæt og få diskuteret: Hvad vil vi med vores politik? Og hvordan kan vi hver især bidrage til at føre den ud i livet? Se mere om dette i værktøjskassen.

Filosofien bag caféseminar-modellen³:

- Helheden præsenteret i hver sin del – holografisk verdensbillede
- Mennesker kan dialog
- Gode løsninger findes – jagt efter 'bedste' løsning er ikke væsentlig
- Visdom findes 'midt på bordet', hvis man lytter efter den
- Enhver gruppe mennesker har evner for selvorganisering
- Dialog forandrer

Redskaber til Fase 3:

- Caféseminar – en introduktion
- Caféseminar – program
- Caféseminar – bordformandens rolle
- Politikskabelon

Samtidig med den formelle vedtagelsesproces i råd og bestyrelser er det vigtigt, at I overvejer og vedtager en god organisatorisk ramme for det videre arbejde. Mere om dette under Fase 4.

³Læs mere om caféseminar-modellen: Brown, Juanita (2005) *The world café: Shaping our futures through conversations that matter*. San Francisco: Berret-Koehler Publishers, Inc.

Fase 4: Implementering – efterlevelse, evaluering og justering

Hvordan bliver politikken til det, vi gør?

Vi vil anbefale, at jeres første år med den vedtagne politik bliver et indkøringsår. Det kan være en god ide at sætte dato på nogle milepæle, hvor I evaluerer (Pedersen, 2017; Carlsson, 2017) og har mulighed for at justere arbejdet.

En fordel ved den udforskende måde at lave en politik er, at implementeringsfasen umiddelbart er nemmere, fordi den på mange måder ligner en fortsættelse af det praktiske pædagogiske og formidlingsmæssige arbejde, der lå i Fase 2.

En kendt udfordring er dog at organisere arbejdet, så det får en bredere kreds af kolleger til at føle ejerskab. Og her er ledelsens fortsatte opbakning vigtig for – bogstaveligt talt – at holde politikken på dagsordenen og sætte de nødvendige ressourcer af til at organisere arbejdet.

Flere vælger at organisere sig med et sundhedsudvalg eller et sundhedsråd, der får tildelt tidsressourcer til at varetage en række koordinerende funktioner i forbindelse med politikken udmøntning. Her vil det styrke forankringen, hvis der deltager en medarbejder fra hver af institutionens eller skolens forskellige afdelinger.

Herunder er en række forslag til, hvordan I kan efterleve politikken som et værdsat, levende og dynamisk redskab:

- Tag højde for politikken mål i årsplaner og ved ressourcefordelinger mm.
- Afdæk behov og ønsker til efteruddannelse, så jeres kompetencer på området styrkes
- Skab sammenhæng mellem politikken og børnemiljø- og undervisningsmiljøvurderingerne
- Tag afsæt i besvarelserne fra caféseminaret – hvordan kan de bruges som grundlag for aftaler?
- Sæt tid af til at fortælle gode historier fra praksis – og til at formidle dem!
- Vær opmærksom på overgange – nye børn, nye forældre, nye kolleger – og mulighederne for at formidle politikken hér.

Redskaber til Fase 4:

- Handleplan – skabelon
- Politikskabelon
- Den logiske model – et konkretiserings- og evalueringsredskab.

Værktøjskassen: Procesredskaber og skabeloner

Fase 1

Fase 2

Fase 3

Fase 4

Redskaber til Fase 1: Refleksionsspørgsmål til afklaring

I den indledende fase af en politikudvikling er det vigtigt, at I skaffer jer et overblik over jeres visioner og motiver, og hvad det er for en proces, I står overfor. Derfor må I indledningsvist stille jer selv en række spørgsmål, som kan supplere de temaer, der tidligere er nævnt i forhold til planlægningen i denne fase.

Spørgsmål

- Hvad er den vigtigste viden om potentialer, barrierer og udfordringer, vi tager med fra vores arbejde med de to foregående trin i kompetenceudviklingen om maddannelse, måltider og sundhed?
- Hvordan kan en politik for maddannelse, måltider og sundhed hjælpe med at bygge videre på dette?
- Hvad er vores overordnede motiver?
- Hvad er målet med arbejdet?
- Hvad drømmer vi om at skabe?
- Hvad handler maddannelse, måltider og sundhed om for os?
- Hvad forstår vi ved et bredt og positivt sundhedsbegreb i vores lokale sammenhæng?

- Hvilke indholdsområder vil vi sætte fokus på?
- Hvorfor er netop disse indholdsområder vigtige for os?
- Hvad mener vi begrænser muligheden for at træffe sunde valg i forhold til mad og måltider – og hvad befordrer den?
- Hvad ønsker vi vores roller som professionelle skal være – hvordan kan vi i højere grad inddrage børnene/eleverne i beslutninger og med et dannelsesperspektiv udfordre deres forforståelser, og hjælpe dem med selv og i fællesskaber at formulere visioner og alternativer, som de umiddelbart kan handle på?
- Hvilke ressourcer har vi – og hvordan sikrer vi dem – til det kommende arbejde?
- Hvad kan vi gøre for at sikre den nødvendige kommunikation og opbakning undervejs?

Redskaber til Fase 2:
Refleksionsspørgsmål til kortlægning
(spørgsmål til pædagoger og lærere)

Når I arbejder med spørgsmålene, så prøv at træde ud af jeres forestilling og forventning om, hvad sundhed netop er, og om hvorvidt børnene/eleverne er sunde eller ej. Prøv i stedet at beskrive det, I ser. Kig på børnene/eleverne, på rammerne og på det, I gør. Lav en 'landskabsskitse'. Brug evt. hinanden som supervisorer eller sammenlign jeres observationer på tværs af grupper/klasser.

Spørgsmål

- Rammer og for spisning (mad- og måltidskultur):
- Hvordan er rammerne for måltiderne nu – hvad ser vi, hvad skal vi kigge mere på?
 - Er der en madordning/bod, og hvordan fungerer den?
 - Hvordan er de sociale rammer om måltider – med hvem spiser børnene/eleverne?
 - Hvordan er de fysiske rammer – hvor spiser børnene/eleverne?
 - Hvor meget tid sætter vi af til måltider?
 - Springes måltider over?
 - Hvad har betydning for, om børnene/eleverne spiser regelmæssige måltider i løbet af dagen?
 - Er frugt og grønt tilgængeligt? Er der adgang til drikkevand?
 - Hvad ved vi om børnenes/elevernes morgenmadsvaner?
 - Hvilken viden og hvilke lærings- og dannelsessyn trækker vi på, når vi formidler – og hvor har vi brug for at vide mere?

- Hvilke indholdsområder (mad, måltider, bevægelse, hygiejne, kroppens anatomi og fysiologi, stress, miljø, mental sundhed, social sundhed mm.) er mest i spil?
- Hvordan kan vi skabe en bred indsats, hvor en bred vifte af fag i skolen bliver et aktiv for skolens sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab (SSF)?
- Hvordan tages der hensyn til børnenes/elevernes forskellige forudsætninger (socialt, kulturelt, alder, forståelse)?
- Har vi allerede pædagogiske målsætninger for mad og måltider – hvordan er de blevet udviklet, hvilke grundlæggende sundhedsforståelser er de baseret på, og hvordan oplever vi at arbejde med dem? Hvilke niveauer i organisationen retter disse sig mod?
- Hvordan arbejder vi med at involvere børn/elever (og sikre deres deltagelse)?
- Hvordan inddrager vi forældrene/hjemmet?
- Hvilket sundhedssyn (-kultur) formidles i aktiviteter/undervisning mv.? (Og hvilke gør ikke?)

Eksterne samarbejdsparter:

- Hvordan kan sundhedsplejersken og tandplejen medvirke?

Skjult læring:

- Hvor ser børnene/eleverne (andre) billeder af sundheden? Hvilke plakater hænger på væggene, hvilke blade ligger på biblioteket? Hvilke computerspil spilles?
- De voksne som rollemodeller?

Redskaber til Fase 2:
Refleksionsspørgsmål til kortlægning
(spørgsmål til eleverne)

Disse spørgsmål kan indgå som en del af kortlægningsredskabet i grundskolen i form af en række spørgsmål til eleven. Det er ikke (nødvendigvis) meningen, at spørgsmålene skal udleveres til eleven. Måske kan bare et enkelt af spørgsmålene danne udgangspunkt for diskussion og aktiv deltagelse i den kommende sundhedspolitik.

Formålet er heller ikke (udelukkende) ændring af sundhedsadfærd, men en mere helhedsorienteret sundhedsforståelse. (Vi kan godt få børnene til at spise flere æbler, men hvis de gør det, fordi de er bange, er de så blevet sundere?)

Spørgsmål

- Det her projekt handler om sundhedspolitikker. Hvad tror du/I, det kommer til at indeholde? Hvad kunne du/I tænke jer, den kom til at handle om?
- Mad- og måltidskulturen på skolen:
 - Hvad er et godt måltid?
 - Hvem er du sammen med, når du spiser? Hvor spiser du henne? Hvor lang tid bruger du på at spise?
 - Hvordan kunne måltiderne på skolen blive bedre? Hvad kunne forhindre, at de blev bedre?
 - Hvad er en god time i madkundskab?

Redskaber til Fase 2:
Refleksionsspørgsmål – visioner og afprøvninger

Alt efter hvad I har beskrevet i hhv. afklaringsfasen og kortlægningsfasen, skal I nu beslutte, hvad I gerne vil opnå (visioner), hvilke områder I derfor vil arbejde videre med, og hvordan dette arbejde skal organiseres. Overvej at arbejde helhedsorienteret på samme måde som i kortlægningen og planlæg afprøvninger fx efter de samme temaer. Overvej, hvordan børnene/eleverne inddrages, så deres visioner også indgår i afprøvningerne.

Spørgsmål

Måltidskultur:

- Hvilken måltidskultur vil vi fremme? Hvad har vi, hvad gør vi, og hvad vil vi?
- Rammer for spisning: tidsmæssigt, socialt og fysisk, herunder at skabe erfaringer med, hvordan vi kan sikre regelmæssige måltider og gode fysiske og sociale rammer for måltidet i løbet af skoledagen.
- Tilgængelighed: Hvordan kan vi gøre det nemmere at spise frugt og grønt, drikke vand etc.?
- Kvalitet: Hvordan kan vi styrke kvaliteten af den mad, der serveres, sælges eller medbringes (formidling af viden om ernæring, hygiejne mm., kontakt med forældre, tilbud om skolemad, frugtbod, økologi mm.)?
- Maddannelse: Hvordan lærer vi eleverne at tage ejerskab til, hvad de synes er gode måltider og generelt højner deres viden og færdigheder i forhold til selvkritisk at vurdere og tage beslutninger omkring mad og måltider?

Tilrettelæggelse af undervisning, dialog, viden og læring: Hvordan kan vi få skabt sammenhæng mellem skolens mad- og måltidskultur og undervisningen i SSF, madkundskab og andre fag? Forsøg at besvare:

- Hvordan kan vi tilegne os den nødvendige viden og de nødvendige kompetencer?
- Hvilke undervisningsmaterialer vil vi anvende og hvordan?
- Hvilke niveauer i organisationen retter indsatsen sig mod? Hvor kan den integreres i undervisning og andre aktiviteter?
- Hvilke indholdsområder vil vi fokusere på?
- Hvordan kan vi skabe indsatser, der fremmer deltagelse og får alle med?
- Hvordan kan vi skabe indsatser, der sikrer hensyn til forskellige psykiske, sociale og fysiske behov?

Redskaber til Fase 3: Ejerskab til politikken – caféseminar – en introduktion

Et caféseminar er en dynamisk møde- og debatform, hvor alle bidrager til den fælles idéudvikling og løsninger på spørgsmål. Formålet med caféseminaret er at diskutere, hvordan alle kan bidrage til den fælles mad- og bevægelsespolitik — til glæde for børn og voksne i lokalsamfundet.

Caféseminaret afholdes, når der foreligger et næsten færdigt udkast til en politik. På caféseminaret kan der godt komme forslag om ændringer, men hovedfokus er ikke på formuleringerne i politikken, men hvordan politikken bliver et værdsat redskab for samarbejdet i hverdagen.

Redskaber til Fase 3: Program for caféseminar

Formålet med cafeseminarer er at diskutere, hvordan alle kan bidrage til den fælles mad- og bevægelsespolitik — til glæde for børn og voksne i lokalsamfundet. Et caféseminar er en dynamisk møde- og debatform, hvor alle bidrager til en fælles idéudvikling og løsninger på spørgsmål.

17.15 Velkommen i caféen Oplæg fra lokal politiker eller forvaltningschef	18.30 1. caférunde "Hvordan bliver politikken en ramme for fælles handling?" Kort runde med kommentarer til forslaget til fælles politik for maddannelse, måltider og sundhed Alle drøfter følgende tre spørgsmål: 1: Hvordan kan vi fremme involvering af børnene? 2: Hvordan styrkes involvering og samarbejde med forældre – hvad kan forældre gøre? 3: Hvordan videreudvikles de professionelles roller – hvad kan de professionelle gøre?
17.25 Introduktion til aftenens formål og forløb Oplæg fra caféværten (= mødelederen på arrangementet) Korte oplæg fra ledere og forældrerepræsentanter – hvad vil vi gerne have ud af aftenen? ca. 5 minutter pr. person)	19.00 2. caférunde "Besøgsrunde" ved et nyt bord, 20 min.
18.00 Præsentation af en let buffet – fællesspisning (Alternativt kan man starte med, eller udvide programmet, med en fælles leg som eksempel på, hvordan man kan arbejde med bevægelseskulturen)	19.20 3. Caférunde "Konkretisering af ideer" ved stambordet, 25 min.
	19.45 Plenum "Fremlæggelse af ideer"
	20.10 "Tak for i aften", afrunding ved caféværten

Derfor er det vigtigt, at der er formuleret nogle få konkrete spørgsmål, der skal besvares.

- Der arbejdes ud fra det overordnede spørgsmål, 'Hvordan bliver politikken en ramme for fælles handling?', med fire underspørgsmål:
1. Hvordan kan vi fremme involvering af børnene/eleverne?
 2. Hvordan styrker vi involvering og samarbejde med forældre – hvad kan forældre gøre?
 3. Hvordan videreudvikles de professionelles roller – hvad kan de professionelle gøre?
 4. Hvad kan foreningslivet gøre?

Redskaber til Fase 3: Bordformandens rolle – styreark

- Hvad er bordformandens opgave:
1. At sikre, at vi når i mål med svar på alle spørgsmål
 2. At være ordstyrer – at fokusere på, hvordan vi bakker op om fælles handlinger for at føre politikkens mål ud i hverdagen
 3. At være referent (du skal kunne referere i 2. runde, når du får helt nye deltagere)

Caféværten sørger for, at vi holder tiden (giver melding, når der er 10 minutter tilbage, når der er 2 minutter tilbage, og når tiden er gået og alle skifter bord).

Første runde ved stambordet
Hvordan bliver politikken en ramme for fælles handling? (30 minutter)

Indled med en hurtig navnerunde.

Find et navn til jeres café!

Brug 2 minutter på at få fokus på det – for jer som bordformænd – vigtigste i udkastet til politikken. Er alle med, og skal der suppleres med ideer fra de øvrige gruppedeltagere?

Brug maks. 5 minutter på hvert spørgsmål.

Hvert spørgsmål indledes med runde med korte og konkrete svar – derefter vælger I et eller to svar ud, som I går mere i 'dybden' med.

Anden runde
Besøgsrunde – alle spreder sig, og bordformanden bliver siddende og modtager nye gæster (20 minutter).

Ingen navnerunde.

Bordformanden bruger 10 minutter på at fortælle gæsterne hovedpointer fra gruppens svar.

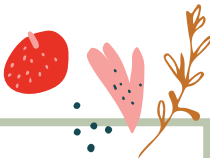
Brug 10 minutter på at lade gæsterne kommentere ved at fortælle, hvad deres grupper er kommet frem til af svarmuligheder.

Tredje runde
Konkretisering af ideer (25 minutter).

Stambordet er samlet igen.

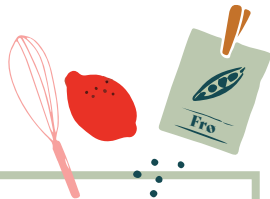
Bordformanden indleder med at opsummere for hvert spørgsmål, hvad nyt gæsterne har givet af ideer eller forslag til de svar, I som gruppe lavede i første runde. Ved hvert spørgsmål kommenterer de øvrige deltagere, og det endelige svar skrives på en plakat. Brug maks. 5 minutter på hvert spørgsmål.

Redskaber til Fase 2 og 4:
Handleplan – skabelon

1. Titel på handlingsplan	
2. Baggrund – hvad viste kortlægningen? Hvad er udgangspunktet for, at handlingsplanen igangsættes, fx et problem, behov eller mulighed?	
3. Målgruppe – er der en begrundelse for valg af målgruppe?	
4. Overordnede mål og evt. delmål – hvilke resultater skal handlingsplanen levere?	
5. Succeskriterier – er der defineret succeskriterier for handlingsplanen?	
6. Indsatser/Handler	
7. Organisering – hvor og hvornår foregår indsatsen? Hvem gør hvad?	
8. Interessenter – hvem har interesse i indsatsen og kan påvirke den i positiv og negativ retning?	
9. Samarbejdspartnere – hvem skal samarbejde om indsatsen?	
10. Risikovurdering – er der på forhånd kendte barrierer ved indsatsen?	
11. Hvordan imødegås disse barrierer?	
12. Erfaringsopsamling	
13. Forankring – hvordan kan vi bruge læringen af indsatsen som grundlag for en politik?	

Redskaber til Fase 1, 2, 3 og 4:
Politikskabelon

1. Titel på politikken	
2. Hvem er ansvarlig for politikken?	
3. Hvad skal politikken?	
4. Hvem er målgruppen?	
5. Hvordan forvaltes politikken?	
6. Hvad er politikkens mål?	
7. Hvornår evalueres og revideres politikken?	

Redskaber til Fase 2 og 4:
Den logiske model

Overordnet mål: _____

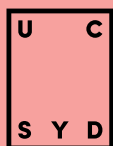
Delmål Det betyder, at...	Aktiviteter Det vil vi gøre ved at...	Succeskriterier Det er en succes, når...	Indikatorer Jeg kan se det, når jeg kigger på...	Målemetoder Jeg vil måle det ved at...
	→	→	→	→

Faglighed/teori

Evalueringsovervejelser

Måling

VIA University
College

KØBENHAVNS
PROFESSIONS
HØJSKOLE

uĈn

PROFESSIONSHØJSKOLEN

**AB
SALON**
PROFESSIONS-
HØJSKOLEN
ABSALON

.....
Erhvervsakademi og
Professionshøjskole